

2. 12. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nejvyšší správní soud ČR se vyjádřil k otázce výkonu nelegální práce

Nejvyšší správní soud vydal dne 29. září 2011 rozsudek sp. zn. 4 Ads 75/2011, v němž vyslovil názor, že pouhá skutečnost, že se v provozovně během přestávky na jídlo a oddech jako jediná vyskytuje osoba, se kterou není uzavřen platný pracovněprávní vztah, ještě sama o sobě neznámá, že byl této osobě umožněn výkon nelegální práce. Tento rozsudek přichází jen několik týdnů před účinností plánovaných změn pracovněprávních předpisů, které se mimo jiné dotknou právě i nelegální práce.

V posuzovaném případě navštívili pracovníci Úřadu práce Brno - venkov v rámci kontroly provozovnu žalobce (masnu) v době přestávky na jídlo a oddech. Ve zmíněné provozovně se nacházela pouze družka žalobce. Ta po vstupu pracovníky kontroly oslovila „Prosím?“. Posléze družka podepsala protokol o provedení kontroly, ve kterém byla označena jako prodavačka, čehož si (dle svého tvrzení) nevšimla a domnívala se, že podpisem potvrzuje pouze svou přítomnost při prováděné kontrole.

Pracovníci kontroly usoudili, že družka koná práci prodavačky a shledali, že tuto práci koná bez navázání pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy, přičemž se nejednalo o pomoc manželky žalobce, tj. o pomoc osoby uvedené v § 13 odst. 3 písm. a) zákona o zaměstnanosti[1], ale pouze o pomoc jeho družky. Tato situace byla posouzena jako výkon nelegální práce.

Kontroloři nepřihlédli k námitce žalobce, že slova „pomocí svého manžela“ uvedené v § 13 odst. 3 písm. a) zákona o zaměstnanosti je nutné vykládat tak, že kontrolovaná osoba je oprávněna vykonávat práci i pomocí svého druhu neboť zákon se o vztahu druh - družka nezmiňuje. Nepřihlédli ani k tomu, že šlo o přátelskou výpomoc, kterou činila družka pouze po krátkou dobu a bez nároku na odměnu. Žalobci byla z tohoto důvodu udělena pokuta ve výši 11 000 Kč za správní delikt podle zákona o zaměstnanosti[2].

Jelikož žalobce nesouhlasil s rozhodnutím příslušného úřadu práce, odvolal se k Ministerstvu práce a sociálních věcí. Tvrdil, že důvody přítomnosti jeho družky v provozovně byly osobní a úsluha, kterou tím žalobci poskytla, rozhodně nenaplňuje znaky závislé práce, tak jak je vymezena v § 2 odst. 4 zákoníku práce[3]. Žalobce výslovně upozorňoval na fakt, že přítomnost družky v jeho provozovně byla ojedinělá a mimořádná, nikoliv však soustavná.

Ministerstvo zamítlo jeho odvolání a potvrdilo původní rozhodnutí úřadu práce. Žalobce se obrátil na Městský soud v Praze, který zrušil výše uvedené rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí. Podle názoru soudu není možné z pouhé fyzické přítomnosti družky žalobce usuzovat, že v provozovně vykonávala práci. Dotázání cizích lidí, kteří vstoupili do provozovny, na jejich přání (oslovením „Prosím?“) považuje soud za logické a nečinící automaticky osobu prodavačkou. Dále, jak uvedl žalobce, jeho družka od něj nepobírala žádnou mzdu a její přítomnost byla ojedinělá, vzhledem

k momentální a krátkodobé potřebě žalobce.

Proti rozsudku Městského soudu v Praze byla podána kasační stížnost. Podle názoru Ministerstva práce a sociálních věcí Městský soud v Praze svým rozhodnutím připustil, že přítomnost družky žalobce v provozovně vzhledem k jeho potřebě, ať už nazývána jako „záskok“, je výkonem práce. Dále upozornilo na to, že účelem přítomnosti jediné osoby v provozovně může být jen stěžejší jiná činnost než činnost prodavačky. Pod pojmem „úsluha“ či již zmiňovaný „záskok“ je tak tedy třeba spatřovat výkon práce, který byl v tomto případě nelegální.

Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost není důvodná. Podle názoru Nejvyššího správního soudu nelze mít za jednoznačně prokázané, že byl zjištěn takový skutkový stav, na jehož základě by bylo možné usuzovat, že se žalobce dopustil správního deliktu. V rámci uvedeného popisu skutkového stavu přítomnost družky žalobce v provozovně nevykazuje znaky závislé práce tak, jak jí definuje zákoník práce. V uvedeném případě nelze shledat vztah nadřízenosti a podřízenosti, družka žalobce nepobírala mzdu ani jinou odměnu a z její krátkodobé přítomnosti nelze usuzovat, že pro žalobce vykonává soustavně práci. Dotaz „Prosím?“ či „Co si přejete?“ představuje legitimní otázku položenou neznámým osobám, zvláště v provozovně během přestávky na jídlo a oddech, kdy ke kontrole došlo.

Fakt, že družka kontrolovaného subjektu podepsala protokol o provedení kontroly, kde stvrdila, že působí jako prodavačka, nepovažoval soud za relevantní, protože okolnosti podpisu byly oběma stranami rozporovány. Nejvyšší správní soud se ztotožnil s názorem Městského soudu v Praze, že pojem „úsluha“ ve smyslu „bezúplatná laskavost“ není ekvivalentní k pojmu „práce“. Soud zohlednil i rodinné vazby mezi žalobcem a jeho družkou a dovedl, že tyto vazby musí být brány v úvahu při posuzování společenské nebezpečnosti správního deliktu. Navíc se družka nacházela v předmětném období na mateřské dovolené se svými dvěma dětmi, o které celodenně pečovala, nemohla pro žalobce vykonávat nelegální práci, neboť jedním ze základních znaků práce je soustavnost.

Nejvyšší správní soud navíc zdůraznil, že je v řízení nutné zachovávat presumpci neviny a zásadu subsidiarity, podle níž je nutné omezit trestání na případy, kdy je to odůvodněno závažností a společenskou nebezpečností protiprávního jednání. Podle Nejvyššího správního soudu však přítomnost družky žalobce v polední pauze postrádá společenskou nebezpečnost.

Nejvyšší správní soud uzavřel, že správní orgány nesprávně posoudily právní otázku, zda lze záskok družky v době polední pauzy v prodejně svého druha považovat za správní delikt podle zákona o zaměstnanosti[4].

Závěr

V souvislosti s otázkou nelegální práce je třeba upozornit na chystané změny, které přináší novela zákona o zaměstnanosti, která nabude účinnosti 1. ledna 2012. Tato novela se výrazně dotkne právě nelegální práce a sankcí za její výkon i její umožnění. K definici nelegální práce, vymezené v § 5 písm. e) zákona o zaměstnanosti přibude i „výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah“, tedy tzv. švarcsystém.

„Zaměstnanci“ bude nově hrozit pokuta až 100.000 Kč a „zaměstnavateli“ pak pokuta v rozmezí od 250.000 Kč až do 10 000.000 Kč. V českém právním řádu se tedy bude jednat o mimořádný institut, kdy je stanovena minimální sazba pokuty ve výši 250.000 Kč. Minimální sazba může mít tedy tíživé finanční dopady i v případě méně závažných pochybení. Je však otázkou, jak se k této nové úpravě postaví Ústavní soud, který již v minulosti obdobné minimální pokuty v jiných zákonech zrušil[5]. Kombinace vysoké minimální výše pokuty a rozšíření nelegální práce o tzv. švarcsystém vystaví zaměstnavatele nutnosti náležitě se zamyslet nad důsledným dodržováním právních předpisů.

Text rozsudku Nejvyššího správního soudu České republiky naleznete >>> [zde](#).

Daša Aradská

Kateřina Beňasová

[Randl Partners](#)

advokátní kancelář, člen ius laboris

City Tower
Hvězdova 1716/2b
140 78 Praha 4

Tel: + 420 222 755 311
Fax: + 420 239 017 574
e-mail: office@randls.com

---

[1] Zákon č. [435/2004](#) Sb., o zaměstnanosti (dále jen „zákon o zaměstnanosti“) ve znění před novelou provedenou zákonem č. [264/2006](#) Sb. (dále jen „novela“), která zrušila § 13 zákona.

§ 13 odst. 3 písm. a) stanovil, že povinnost právnické nebo fyzické osoby zajišťovat plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu její činnosti svými zaměstnanci neplatí v případech, kdy plnění běžných úkolů zajišťuje fyzická osoba sama nebo s pomocí svého manžela (...).

[2] Ustanovení § 140 odst. 1 písm. d) zákona o zaměstnanosti před novelou stanovilo, že: „Právnická

osoba se správního deliktu dopustí tím, že umožní výkon nelegální práce.“

[3] Zákon č. [262/2006](#) Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“)

[4] § § 140 odst. 1 písm. d) zákona č. [435/2004](#) Sb., zákona o zaměstnanosti

[5] Např. Nález Ústavního soudu ČR Pl.ÚS 12/03 ze dne 10. 3. 2004

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost zaměstnavatele a zaměstnance v souvislosti s využitím umělé inteligence](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci – 2. díl: Redefinice závislé práce](#)
- [Home office v Česku, Německu a Rakousku: je česká právní úprava práce na dálku dostatečně flexibilní?](#)
- [Postoupení pohledávky na náhradu škody v pracovněprávních vztazích](#)
- [Návrh zákona o digitálních platformách přináší více, než se na první pohled zdá](#)
- [Odposlechy na pracovišti, policejní vyšetřování a skončení pracovního poměru](#)
- [Odpovědnost zaměstnance za schodek](#)
- [Konec improvizace v odměňování: zamyšlení nad návrhem transpozice směrnice o transparentním odměňování](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci – 1. díl](#)
- [Genderový audit jako strategický nástroj zaměstnavatele: Jak se připravit na implementaci směrnice 2023/970?](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)